ומיבנה לאושא ומאושא ליבנה ומיבנה לאושא ומאושא לשפרעם ומשפרעם לבית שערים ומבית שערים לצפורי ומצפורי לטבריא וטבריא עמוקה מכולן שנאמר [1]ושפלת מארץ תדברי (א) רבי אלעזר אומר שש גלות שנאמר [2]כי השח יושבי מרום קריה נשגבה ישפילנה ישפילה עד ארץ יגיענה עד עפר א"ר יוחנן ומשם עתידין ליגאל שנאמר [3]התנערי מעפר קומי שבי: **מתני'** אמר ר' יהושע בן קרחה ועוד זאת התקין רבן יוחנן בן זכאי שאפילו ראש בית דין בכל מקום שלא יהו העדים הולכין אלא למקום הוועד: **גמ'** [א]ההיא איתתא דאזמנוה לדינא קמיה דאמימר בנהרדעי אזל אמימר למחוזא ולא אזלה בתריה כתב פתיחא עילווה אמר ליה רב אשי לאמימר והא אנן תנן אפילו ראש בית דין בכל מקום שלא יהו העדים הולכין אלא למקום הוועד א"ל הנ"מ לענין עדות החדש דא"כ (א)נמצאת מכשילן לעתיד לבא אבל הכא [4]עבד לוה לאיש מלוה ת"ר [ב ג]אין כהנים רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן וזו אחד מתשע תקנות שהתקין ריב"ז שית דהאי פירקא וחדא דפירקא קמא ואידך [ד]דתני' [ג]גר שנתגייר בזמן הזה צריך שיפריש רובע לקינו אמר רשב"א [ז]כבר נמנה עליה רבן יוחנן וביטלה מפני התקלה ואידך פלוגתא דרב פפא ורב נחמן בר יצחק רב פפא אמר כרם רבעי רב נחמן בר יצחק אמר לשון של זהורית רב פפא אמר כרם רבעי [ו](דתניא) [ה ו]כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום לכל צד וזו היא תחומה אילת מן [ז](הצפון) ועקרבת מן [ח](הדרום) לוד מן המערב וירדן מן המזרח ואמר עולא ואיתימא רבה [ט]בר עולא א"ר יוחנן מה טעם כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות ותניא [י]כרם רבעי היה לו לרבי אליעזר במזרח לוד בצד כפר טבי וביקש ר' אליעזר להפקירו לעניים אמרו לו תלמידיו רבי כבר נמנו חבריך עליו והתירוהו מאן חבריך רבן יוחנן בן זכאי רב נחמן בר יצחק אמר לשון של זהורית דתניא [כ]בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבחוץ הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין התקינו שיהו קושרין אותו על פתח אולם מבפנים ועדיין היו מציצין ורואין הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין [ל]התקינו שיהו קושרין אותו חציו בסלע וחציו בין קרניו של שעיר המשתלח רב נחמן בר יצחק מאי טעמא לא אמר כרב פפא אמר לך אי סלקא דעתך רבן יוחנן בן זכאי חבריו דרבי אליעזר מי הוה רבו הוה ואידך כיון דתלמידים הוו לאו אורח ארעא למימרא ליה לרביה רבך ורב פפא מאי טעמא לא אמר כרב נחמן בר יצחק אמר לך אי ס"ד רבן יוחנן בן זכאי בימי רבן יוחנן בן זכאי מי הוה לשון של זהורית' והתניא [מ]כל שנותיו של רבן יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה מ' שנה עסק בפרקמטיא מ' שנה למד מ' שנה לימד ותניא [נ]מ' שנה קודם שנחרב הבית לא היה לשון של זהורית מלבין אלא מאדים ותנן משחרב הבית התקין רבן יוחנן בן זכאי ואידך אותם ארבעים שנה דלמד תלמיד יושב לפני רבו הוה ואמר מילתא ואסתבר טעמיה וקבעיה

ומיבנה לאושא. כשהיה הנשיא דר (ב) בו כיון שהיתה סנהדרין עמו וכשמסתלק הוא או בנו למקום אחר גולה הישיבה אחריו. יבנה בימי רבן יוחנן אושא בימי רבן גמליאל וחזרו מאושא ליבנה ובימי רבן שמעון בנו חזרו (ג) כדמתגלא לקמן בפרקין (דף לב.) וכשקידשו בית דין כו': בית שערים וציפורי וטבריא כולן בימי רבי הוו כדאמרי' (סנהדרין דף לב:) אחרי רבי לבית שערים ושוב כשחלה הוליכוהו לציפורי כדאמרינן בכתובות (דף קג:) וטבריא היה בימי אנטונינוס: **וטברי' עמוקה מכולן.** שפלים היו אז מכל המסעות שגלו: **שש גלות.** השח חדא ישפילנה תרי ישפילה תלת עד ארץ ארבע יגיענה חמשה עד עפר שש דמלי למימר ישפילנה עד ארץ ולעפר: **מתני' אמר רבי יהושע בן קרחה כו' שאפי' ראש בית דין בכל מקום.** שנצרך לפרוש ממקום הוועד למקום אחר שהרי עיקר החדש תלויה בו כדתנן בפרקין דלעיל (דף כד.) ראש ב"ד אומר מקודש וילפינן מקראי: **לא יהו.** צריכין עדי החדש להלך אחריו: **אלא למקום הועד.** של ישיבה ילכו וסנהדרין יקדשוהו בלא ראש ב"ד: **גמ' פתיחא.** שטר שמתא: **דא"כ.** אם אתה מטריחן: **אין הכהנים רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן.** שנושאין כפיהן ובמסכת סוטה מפרש טעמא בפרק ואלו נאמרין (דף מ.): **שית דהאי פירקא.** חדא (ד) הלאי וחמש דמתני' התקין שיהו תוקעין ושיהא לולב ניטל שבעה ושיהא יום הנף כולו אסור ושיהו מקבלין כל היום ושלא יהו עדים הולכין אלא למקום הוועד: **וחדא דפירקא קמא.** (דף כט:) שלא יהו מחללין (ה) אלא על ניסן ותשרי בלבד: **צריך שיפריש רובע לקינו.** רובע שקל דהיינו חצי דינר והן הן דמי קן כדתנן (כריתות דף ח.) עמדו קינין בו ביום ברבעתים. שהגר חייב בקרבן כדתניא (שם דף ט.) ככם כגר יהיה(ו) כאבותיכם מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והרצאת דמים (ז)והזאת דמים דכתיב ויקח משה את הדם ויזרוק וגו' ואין הזאה בלא טבילה והרצאת דמים דכתיבי(ח) ואלי הדם זרק על המזבח אף הם לא יכנסו אלא במילה וטבילה והרצאת דמים כו'. במסכת כריתות בראש פרק ארבעה מחוסרי כפרה (שם) מסיק מילתא דסגי ליה בעולת העוף הלכך יפריש רובע לקינו שמא יבנה בית המקדש בימינו ויקריבנו: **מפני התקלה.** דלמא אתי לאתהנויי מיניה: **היה עולה לירושלים.** הפירות עצמן. אע"ג דמן התורה בין מעשר שני בין כרם רבעי נפדים ומתחללים בפסיעה אחת חוץ לחומה רבנן גזור בכל מהלך של יום אחד שיעלום ויאכלום שם כדי לעטר שוקי ירושלים: **במזרח לוד.** היינו בין לוד לירושלים שהרי ירושלים למזרחה של לוד היא: **להפקירו לעניים.** שיאכלו שם פירות ויאכלום שם שהיה עליו טורח להעלותן: **והתירוהו.** לפדותן ולהעלות הדמים דכיון דחרבה ירושלים לא חשו לה חכמים לעטרה מעתה: **מי הוה לשון של זהורית מלבין.** בימים שהיה רבן יוחנן מורה הוראות ומתקן תקנות: **ותנן משחרב בהמ"ק התקין.** תקנות אלמא לאחר החורבן היה שנה או שתים(ט) וכיון דלארבעים שנה קודם חורבן לא הלבין הלשון ביום הכפורים נמצא שלא הלבין בתוך שנותיו האחרונים שלימד בהם לאחרים ותיקן תקנות:

וקבעיה

רובע לקינו. פי' בקונטרס רובע שקל דהיינו חצי דינר וכן משמע לכאורה ביומא בפ' הוציאו לו (דף נה: ושם) דלאורחא דמילתא הכי הוי דקאמר ונשקול ארבע זוזי ונשדי בנהרא והיינו ארבע זוזי פשיטי חצי דינר צורי דדינר מדינה אחד משמונה בדינר צורי ומיהו בפ' שני דכריתות (דף י: ושם) מוכח בהדיא דהוי רובע דינר על ההיא דעמדו קנים ברבעתים דחס רחמנא עליה דדלות ולא מייתי אלא חד מסיתסר בעשירות דהיינו כבש בסלע וסלע ארבע דינר הרי לאחד משש עשרה הוא רובע דינר והא דנקט ביומא ארבע זוזי נקט לפי היוקר שרגילין להתייקר פעמים עד כך: [וע"ע בתוס' מנחות קז: ד"ה כבש]:

וביקש ר"א להפקירו לעניים. בפ"ב דשבועות (דף טז. ושם) מספקא לן בר"א אי סבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה כו' או לא קדשה ומהכא לא מלינו למיפשט מידי דהולרך להעלותו משום דהוי דבר שבמנין כדאמרינן בפ' קמא דבילה (דף ה: ושם) וא"ת ואם לא קדשה מה היו מרויחים עניים הרי לא יוכלו לאכול בירושלים אם בטלה קדושתה ויש לומר דיכולין לחלל שוה מנה על שוה פרוטה כדאמרינן (ב"מ דף נז.) הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ואע"ג דבפרק הזהב (שם) פליגי בשחללו אי דיעבד או לכתחילה הא מסקינן בסוף המקדיש שדהו (ערכין דף כט.) דבזמן הזה אפילו לכתחילה ומיהו אין ראיה מהקדש למעשר שני וכרם רבעי דפ' התקבל (גיטין דף סה.) גבי מערימין על מעשר שני דמשני הכא במאי עסקינן במעשר שני בזמן הזה דרבנן ופריך ואמאי העבריה בזמן הזה מי איכא הוה לי' לאקשויי ממעשר שני בזמן הזה מה הערמה צריך והלא על שוה פרוטה יכול לחלל הכל קרן וחומש ומיהו בהלכות גדולות ובשאלתות דרב אחאי(ט) פסקו דבמעשר שני ובכרם רבעי יכול לחלל שוה מנה על שוה פרוטה והיאך דהתקבל שפיר הוה מצי פריך עלה(י):

מתחיל

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הלכה ב סמ"ג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' יד סעיף א:

כז ב מיי' פ"ד מהל' נשיאות כפים הלכ' י סמ"ג עשין כ טוש"ע א"ח סימן קכח סעיף ה [רב אלפס פ' הקורא את המגילה עומד ד' רעב:]

כח ג ד מיי' פי"ג מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמ"ג לאוין קטז:

כט ה ו מיי' פ"ט מה' מעשר שני הלכה ה סמ"ג עשין קלו:

ל ז מיי' פ"ג מהלכות עבודת יוה"כ הל' ז:

תורה אור השלם

1. ושפלת מארץ תדברי ומעפר תשח אמרתך והיה כאוב מארץ קולך ומעפר אמרתך תצפצף: ישעיהו כט ד
2. כי השח ישבי מרום קריה נשגבה ישפילנה ישפילה עד ארץ יגיענה עד עפר: ישעיהו כו ה
3. התנערי מעפר קומי שבי ירושלם התפתחי מוסרי צוארך שביה בת ציון: ישעיהו נב ב
4. עשיר ברשים ימשול ועבד לוה לאיש מלוה: משלי כב ז

רבינו חננאל

הראשון קורא מהאזינו עד זכור והשני מזכור עד ירכבהו, השלישי ירכבהו, הרביעי וירא ה' וינאץ, החמישי לו חכמו, הששי כי ידין ה' עמו עד סוף השירה, כן כל אחד ואחד. אמר ר' יהודה בר אידית עשר מסעות נסעה שכינה מקראי, אחד מכפורת לכרוב, שנאמר ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת, ואחר כך מבין שני הכרובים, מכרוב לכרוב וירכב על כרוב ויעוף וגו' כול', עד וממדבר עלתה להקומה שנאמר אלך ואשובה אל מקומי עד אשר יאשמו ובקשו פני בצר להם ישחרונני. אמר ר' יוחנן ששה חדשים נתעכבה שכינה לישראל במדבר שמא יחזרו בתשובה, ולא חזרו, כיון שלא חזרו אמר תיפח עצמן שנאמר ועיני רשעים תכלינה ומנוס אבד מנהם ותקותם מפח נפש. וכנגדן גלתה סנהדרין עשר גליות מגמרא, מלשכת הגזית לחנות, ומן החנות לירושלים כול'. ועוד זאת התקין רבן יוחנן בן זכאי שאפילו ראש בית דין בכל מקום, לא יהו עדי החדש הולכין אלא למקום הועד, אבל שלוחי עידי החדש אלא מזומנים לדין הולכין בכל מקום שהוא בית דין שם. כגון דההיא איתתא דאזמנוה לדין קמיה דאמימר, ואזל אמימר למחוזא ולא אזלא איהי בתריה, וכתבו עלה פתיחא, כדין עשו דעבד לוה לאיש מלוה, ולא אמרו במקום הועד אלא בעדות החדש בלבד. תנו רבנן אין הכהנים רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן, וזו מט' תקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי, חדא

[illegible] בהאי פירקא, ראשונה שיהו תוקעין בכל מקום שיש בבית דין. שנייה שיהא לולב ניטל במדינה שבעה. ג' שיהא יום הנף כולו אסור. ד' שיהו מקבלין עדות החדש [כל היום]. ה' שלא יהו עדים הולכין אלא למקום הועד. וחדא בפירקא קמאה הא דתנו רבנן בראשונה היו מחללין על כולן, משחרב הבית אמר להן רבן יוחנן בן זכאי וכי יש קרבן, התקין שלא יהו מחללין אלא על ניסן ועל תשרי בלבד. ואידך [illegible]ת פרק ארבעה מחוסרי כפרה, דתניא גר שנתגייר בזמן הזה צריך להפריש רובע לקינו, אמר רבן שמעון בן גמליאל יש מי ששונה אמר ר' שמעון בן אלעזר, כבר נמנה עליה רבן יוחנן בן זכאי ובטלה מפני התקלה שמא יוציאנה לחולין. הנה ח' תקנות, [ט'] מאי היא. רב פפא אמר כרם רבעי, דתנן בפרק האחרון במעשר שני כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד כול', עד כבר נמנו חבריך עליו והתירוהו. מאן חבריך רבן יוחנן בן זכאי. רב נחמן בר יצחק אמר לשון של זהורית, דתניא התקינו שיהו קושרין אותו חציו בסלע וחציו בקרני שעיר המשתלח, וכן התקינן רבן יוחנן בן זכיי. ואקשינן ומי הוה בימיו לשון של זהורית, והתניא כל שנותיו של רבן יוחנן בן זכאי ק"כ שנה, מ' שנה עסק בפרקמטיא, ומ' שנה למד ומ' שנה לימד, והניא מ' שנה קודם חורבן הבית לא היה הלשון מלבין אלא מאדים, ורבן יוחנן בן זכיי בתר חורבן הבית הוה, דתניא משחרב הבית התקין רבן יוחנן בן זכיי. ופרקינן אותו מ' שנה שלמד תלמיד יושב לפני רבו הוה ואמר מילתא ואיסתבר טעמו וקבעה רביה בשמיה.

מסורת הש"ס

א) [לעיל כה:], ב) סוטה מ., ג) כריתות ט., ד) [ע"ל דתנן], ה) כ"ה, מעשר שני פ"ה מ"ב, ו) [ע"ל הדרום וכ"ה במשנה], ז) [ע"ל הצפון], ח) [שם בגולה א' בר בר חנה], ט) יומא סו., י) [מגלין כ"ה ברש"י], כ) סנהדרין מא., ל) [יומא לט:], מ) [במדבר טו], נ) ע' בתוס' ר"ה, ס) [שמות כד], ע) כ"ה יוחנן, פ) [פ' קדושים פ' ק], צ) [וע"ע תוס' מגילה יח. ד"ה דכ"ע].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ושפלת מארץ תדברי ומעפר תשח אמרתך ר' אלעזר אומר שש גליות גלו שנאמר כו' מעפר קומי שבי ירושלים: (ב) רש"י ד"ה ומיבנה כו' דר בו היתה סנהדרין כו' כצ"ל ותיבת כיון נמחק: (ג) בא"ד חזרו לאושא כדמתגלא: (ד) ד"ה שית דהאי פירקא חדא הלא דברייתא וחמש: (ה) ד"ה וחדא כו' שלא יהו מחללין שבת אלא על ניסן:

מוסף רש"י

צריך שיפריש רובע לקינו. דלכשיבנה בית המקדש יביא קן דאמרינן לעיל (כריתות ט.) דלגר קרבן, וקרבן בפחות מרובע לא אפשר, דאין מביא קן בפחות מרובע, כדאמרינן במתני' (שם ח.) ועמדו קינין ברבעתים, אבל פחות לא אפשר (שם ט.). מפני התקלה. שלא יהנה ממנו (שם). כרם רבעי. שאמרה תורה קדש הלולים (ויקרא יט) ומדרש קדש קדש ממעשר שני דכתיב ביה קדש, וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ וגו' (שם כז) שצריך להעלות הפירות לירושלים או לפדותן ולהעלות הדמים לירושלים ותקנו חכמים כמהלך יום אחד לכל צד שלא יפדוהו אלא הפירות עצמן יעלם ויאכלם שם. כדמפרש לקמן כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות (ביצה ה.). במזרח לוד. היינו בין לוד לירושלים כתוך מהלך יום, דהא אמרינן לוד מתוך מהלך יום מן המערב, נמצא מזרחה בין לוד לירושלים. כבלוד מברכין (ברכות לה.) יש פלוגתא, חד תני נטע רבעי וחד תני כרם רבעי (ביצה ה.). ובקש ר' אליעזר להפקירו לעניים. שילקטוהו הם ויעלוהו לירושלים ויאכלוהו שם, שהיה עליו טורח להעלות שם הפירות (שם ה.). כבר נמנו חבריך עליו והתירוהו. לפדותו ולהעלות דמיו, ואע"ג דלאחר חורבן היה, קסברי קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא, וצריך להעלות הפירות או הדמים (שם). ארבעים שנה. ראשונים עסק בפרקמטיא, ואמצעים למד, ואחרונים לימד ועשה דין ותורה הוראות (סנהדרין מא.).